

Turnai Tímea A KÉPÍRÓ SZÍNHÁZA

a grafikai és látványtervezésen át a művészi megvalósításig, a natúr papírvilágtól a színpadi álmokig
Bagossy Levente

Volt már szó festőművész alkotókról, színpadi mesterekről, tanítványokról, a látványtervezés kiemelkedő iskoláiról: nos, mindezek kortárs essenciája, a képirás mesterének több évtizedes munkája, és sajátos papírvilága Bagossy Levente színpadi művészetében érvényesül. Ahogy korábban Korach Mór találmányait, színpad-megújító törekvéseit jártuk körül naplója segítségével, s tettük egyértelművé munkásságának korabeli jelentőségét, úgy a kortárs magyar színház látványára Bagossy Levente kísérletei, sajátos ötletei, egyedi képi világa lehetnek különös hatással.

Bizton állíthatom, hogy amit a látványtervező létrehoz, színpadra álmodik, igazi összművészet: a színházi plakáttól, az arculattervezésen át a látványterv megvalósulásáig és az örökkévalóságnak dokumentált különleges makettéig. Bagossy színpadi papírvilága, formái és mindezek iskolateremtő megvalósulásai különös kapcsolatot hoznak létre a színház alkotói és nézői között. Nemcsak színpadra álmodja az író, rendező gondolatait, de makettjeiben, plakátjaiban, bábjaiban meg is jeleníti a múltó pillanatot, rögzítve az élményt különös színházi tárgyaival. Nem egyszerűen egy színpadi tervezőt ismerhetünk meg személyében és munkáiban, hiszen ő tervező-grafikus, szerkesztő, dízlettervező, látványtervező, báb- és makettkészítő, a kellékek művészi megálmodója is egyetlen személyben.

A Magyar Képzőművészeti Egyetemen, tervezőgrafika-szakon diplomázott 1996-ban. Ebben az évben mutatták be a Kecskeméti Katona József Színházban Georg Büchner *Leonce és Léna* című darabját Bagossy László rendezésében. Levente az előadással máris elnyerte a legjobb díszletnek járó díjat a színikritikusoktól. A mesterképzőn 1998-ban diplomázott, mint díszlet- és jelmeztervező. De eddigre már közel húsz színházi előadás tervezőjeként is megismerhettük. Tervezett Pécsen, Kecskeméten, a göttingeni Egyetemi Színpadon, a budapesti Bárka Színházban. Olyan rendezők mellett kezdte pályáját, mint az ifjabb és idősebb Bagossy László, Lendvai Zoltán, Zsámbéki Gábor és Máté Gábor.

Az arculat kialakítójaként évek óta találkozhatunk munkáival a Pécsi Országos Színházi Találkozó plakátjain, honlapján, sapkáin, jelvényein és egyéb kiadványaiban. Legismertebb munkája, a POSZT plakátja a deszkák alól kikandikáló kislánnyal, méltán nyerte el a nagyközönség és a szakma elismerését. Csak honlapján több mint harminc különböző előadáshoz találhatunk rendkívül figyelemfelkeltő színes, humoros plakátokat, melyekben sokszor groteszk látásmóddal egyesíti a klasszikus mű és kortárs megvalósításának essenciáját, gondoljunk csak Shakespeare *Vízkereszt* című drámájának mosóporos zacskóba ágyazott reklámplakátjára. Művészi plakátjait is számos kiállításon láthattuk már a Balassi Intézet, a Bárka Színház, a pécsi Művészetek Háza kiállításain, Zágrábban a Gavella Színházban is. Sokan nem tudják, hogy színházi munkái mellett az *Ellenfény* című szakmai folyóirat tervező szerkesztője is.

A Jászai Mari-díjas tervező díszletei, látványtervei is számos hazai és nemzetközi elismerést vívtak ki, különös tekintettel a szakmai elismerésekre: az 1996-os első, látványos sikere óta, melyet a *Leonce és Léna* előadása hozott, a Színikritikusok díját kaphatta meg 2005-ben, 2008-ban, és 2010-ben is. A POSZT 2005-ben és 2008-ban a legjobb díszlet díjával jutalmazta. Az elmúlt 15 év látványtárából kiemelném Térey János *Asztalízene* című drámájából a Radnóti Színházban bemutatott előadás díszletét, melyhez a szűk, „irodalmi színpados” adottságokat átgondolva, négyszintes teret álmodott, a szereplők játéka így e négy szinten zajlott. Az előadás létrehozói 2008-ban nemcsak a legjobb díszlet díját, de a legjobb új magyar dráma elismerését is megkapták a színházi szakmától. A tér strukturálásának egy másik sajátos megoldására láthattunk tőle példát a Vígszínház előadásában, melyben éppen

szűkíteni kellett a tereket, a nagyszínpadot. A térszűkítés mestermunkájaként emlegetik Molière-Parti Nagy Lajos *Úrhatnám polgárjának* előadását, melyet Mácsai Pál rendezett, akivel számos közös munkája született a tervezőnek. A legjobb előadás és a legjobb báb díjat is elhozta a hazai és nemzetközi elismerések közül a *Líra és epika* című előadás kézzel készült, minden ízében mozgatható, ragasztott papír, nyeles bábjaival. A Bábszínházban bemutatott, Szabó Borbála-Varró Dániel darab a legjobb új magyar dráma is lett 2009-ben. A Kolibri-ben színre vitt Háy János-művel, a *Völgyhíddal* ismét meghökkentőt alkotott. Nánay István írja róla a *Revizor* kritikái portálán megjelent tanulmányában, „A produkció meghatározó eleme a látvány: a képkeret egyben ebédlőasztal, ágy, kollégiumi háló, park, sőt maga a viadukt lehet (...) a helyszínek legváltozatosabb kialakítására alkalmas.” A *Líra és epika* után viszont itt már bátrabban kísérletezett Bagossy Levente, a kis alakok után itt közel fél méteres, nyeles bábokat hozott létre a kamasz szereplők megjelenítésére. Különös munkamódszeréhez, színpadi világlátásához mindig egészen egyedi alkotótársak, írók, rendezők kerülnek társnak. Nem hagyhatjuk említetlenül, hogy a budapesti és vidéki színházakban megvalósuló produkciókban számos alkalommal alkotó-társa a darabok színpadi megvalósításában testvére, a Jászai Mari-díjas író, rendező, a Színház- és Filmművészeti Egyetem osztályvezető tanára, Bagossy László.

Látványtervezői, makett- és bábkészítői munkásságának lenyomatait, különleges, papírba álmodott natúr valóságát láthattuk a 2011 márciusában, a Budapesti Tavasz Fesztivál és az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet együttműködésében létrejött tárlaton, a Bajor Gizi Színházmúzeumban. Makettek és színpadi kellékek egész sora fogadta a látogatókat egy különös festőműterembe, „ágyazva”. Itt érthettük meg, mitől más, mitől több ez a művészi alázat és alkotói csapatmunka, mint egy darab díszletének „egyszerű” színpadra álmódása. Bagossy Levente már az olvasópróbák után, a rendezői elképzelés megismerését követően nekilát közel két évtizede, és műhelyében elkészíti az alkotók és a nézők által látható tereket, díszleteket, kellékeket, különösen ügyelve a legapróbb részletekre is. Láthattunk itt apró, papírból készült páholyokat, széksorokat, méretarányos papír hegedűt és klaviatúrát, mozgó színpadot, leomló és felgördülő függönyöket, és mindezt hullámpapírból, ragasztott kartonból, egyetlen piciny tervezői asztalka mellől megálmodva. A színpadi látványról készült munka-makettek interaktív módon mutatják be a tervezői folyamat lehetőségeit, formáit, variációs lehetőségeit, a részletelemből kirajzolódó és megvalósuló színházi csodát, az előadás látványát. Nem véletlen, hogy egy-egy előadás tervezése kapcsán többféle játéktér lehetősége is kirajzolódik az írói és rendezői koncepciók találkozásakor. Bagossy ezért számos alkalommal többféle tervezetet és makettet is készít ugyanannak a térnek, koncepciónak érzékeltetésére. Így volt ez például a Radnóti Színházban, Valló Péter rendezésében bemutatott, Szálinger Balázs: *Oidipusz gyermekei* című előadásának színpadra állításakor is. Érdekes látni, milyen rugalmasan és ötletesen alkalmazza az egymástól homlokegyenest eltérő formákat ugyanazon gondolat, vagy érzelm kifejtésére. Hogy egy érdekes műhelytitkot is megosszak olvasóinkkal, megemlítem, hogy az elismert, számos szakmai díjjal kitüntetett magyar tervező munkái egy pesti, VIII. kerületi, nem kimondottan nagy, mondható polgári lakás félreeső konyhájában készülnek, egy különös hangulatú műteremcskében.

Nem csak az előadások lenyomatait, látványvilágát készíti el és őrzi, de számos színház épületének belső világát, nézőterét, színeit, fénytechnikáját, különös építészeti elemeit is megőröki a színpadi képi papírvilága. A Szegedi Nemzeti Színház, vagy a Vígszínház teljes nézőtere, színpada, fény- és műszaki technikája kel életre kezei közt, tökéletes méretarányos makettjeiben. Legutóbbi munkáinak térszerkezeteit is láthattuk már a tárlaton, megismerhettük a 2011-es, Örkényi Színházi *János király*, vagy a Katona József Színház *Mizantrop*-előadásainak látványvilágát, színpadi műhelytitkait. A plakát és a látvány is magáért beszél, ahogy az újabb elismerés is. A *János királyt* a színikritikusok Az évad legjobb előadásának választották. Idén egy másik szakmai elismerés is érte már: tavasszal Hevesi Sándor-díjjal tüntették ki Bagossy Leventét.

A kiállítás rendezése közben kérdeztem őt, az alkotót, milyen színpadi álmái, képei nem valósultak még meg, mit szeretne velünk láttatni még a színpadi darabok látványvilágán keresztül, megmutatni nekünk nézőknek, látogatóknak, lelkes érdeklődőknek? Csodálattal hallgattam, és láthattam, hogy iker kislányainak is papír babaházat alkotott, melyhez még a zsalugátert is elkészítette, hogy minden érzését, gondolatát ki tudja fejezni ezzel az egyszerű anyaggal, a számunkra sokszor kidobásra ítélt doboz-maradványoknak új értelmet adva. Újrahasznosítás, öko-szemlélet, gazdaságos művészi megvalósítás – Bagossy Levente munkája mindez egyszerre. A színházból kiindulva egy sajátos látásmód és művészi kifejezés eszköze a számunkra csupán csomagolóanyagként ismert eszköz. Minden kis papír-, vagy famasét gondolattal, művészettel tölt meg. A színházi alkotófolyamatról levált, a hegedűtől a klaviatúráig megmunkált papírkellékeit, díszletelemeit ácsingózva várja a budapesti színházi múzeum is. Több mint két évtizedes alkotói munkásságának összegzése éppen a Színházi Világnap alkalmából jöhetett létre. A kicsit szóltan, óriási papírhalmok között élő, makett-látványterekkel kommunikáló művész talán nem véletlenül Jessica A. Kaahwa drámaíró Ugandából küldött, világnapi üzenetében talált választ kérdésemre: „A félelemmel és gyanakvással ájtárt lelkekbe finoman fészkelni be magát a színház, megváltoztatja az embert, az önmagáról kialakított képét, és választási lehetőségeket sorát kínálja fel neki, és általa a közösségnek... Bizonyára nem csak egyetlen válasz lehetséges arra, hogyan lehet harmóniát teremteni, de az biztos, hogy a színház ennek egyik hatásos eszköze.” Látni és láttatni őt megtiszteltetés volt.

Szabó Borbála-Varró Dániel: Líra és Epika, Budapest Bábszínház, 2009. Rendező: Mácsai Pál